

Visions àrabs del món occidental

Del segle XIX ençà, les visions musulmanes sobre Occident, i també sobre l'Islam mateix, han fluctuant segons s'han desenvolupat les relacions entre les potències europees i els pobles de l'Orient Mitjà. Des de la caiguda de l'imperi turc en mans dels cristians fins a la desfeta russa a l'Afganistan, els conflictes bèl·lics entre Orient i Occident han condicionat les percepcions sociopolítiques d'ambdues cosmovisions culturals.

El món àrab comprèn uns 1.300 milions de ciutadans de 22 estats àrabs que tenen l'àrab com a llengua oficial, encara que siga compartida amb altres llengües (berber o tamazigh, llengües subsaharianes, turc, kurd, persa...). Religiosament el 95% dels àrabs són musulmans (5% cristians). Gairebé el 20% dels musulmans del món majoritàriament parlen altres llengües, tot i que l'àrab és la llengua de *L'Alcorà*, de la litúrgia de l'Islam, de la discussió teològica, legal i moral de la llei islàmica.

Aquí se'n presentaran sols "algunes visions", evidentment. Són visions encara del segle XX, que potser canviaran en el XXI. De fet, han tingut alguns canvis importants l'any 2001. Són visions de veïnatge i de convivència social, en les nostres societats. Són visions matisades i molt més matisables, segons els països i els grups socials.

Potser la principal visió islàmica d'Occident és la tradicional de l'Islam: la de *L'Alcorà*, en el capítol o sura "Els rums", els romans bizantins, els cristians que no es volien sotmetre a l'Islam, a l'inici de l'estat islàmic. Són els veïns polítics, a les fronteres septentrionals d'Aràbia, entre Síria i Egipte. *L'Alcorà* presenta una reflexió religiosa sobre aquesta situació política i militar: en guerra amb els musulmans, de vegades guanyen i de vegades perden, segons els plans de Déu. [Vegeu *L'Alcorà. Traducció de l'àrab al català, introducció a la lectura i cinc estudis alcorànics* per Milkel de Epalza, amb la col·laboració de Josep Forcadell i Joan Perujo, de la Universitat d'Alacant, p. 593].

"Els romans han estat vençuts [romans d'orient, bizantins], en els seus territoris més pròxims./ Però després de ser vençuts, ells tornaran a vèncer, després d'alguns anys./ El manament de l'uni-

vers és sols de Déu, en el passat i en el futur!/ Aquest dia, els bons creients, els musulmans, se n'alegraran, de l'ajuda que dóna Déu per a vèncer./ Al·là ajuda a vèncer a qui Ell vol! És Poderós, Ple de Bondat!/ Això és promesa de Déu, Al·là!/ Al·là, Déu, no falla mai al que promet!/ La majoria de la gent, però, no ho coneix, ni ho reconeix!/ Només coneix tots els aspectes superficials d'aquesta vida, la terrenal, i es desatenen de l'altra vida, l'eterna./ No reflexionen sobre ells mateixos!" (Q.30.2-8)

És una reflexió sobre la història i els esdeveniments polítics, en vista de *L'Alcorà*, sempre present en l'esperit dels musulmans, també en aquest any 2001. *L'Alcorà* proporciona als musulmans una expressió col·lectiva, primera i bàsica, on s'insereix la reflexió política més individual. I és una visió basada en la victòria política d'un Islam victorios, amb l'ajuda de Déu.

El profeta de l'Islam Mahoma, Mu-hàmmad en àrab, va triomfar sobre els seus enemics, durant els últims deu anys de la seva vida, des de la fugida de la Meca fins a la seva mort, l'any 32, a Medina, la capital del seu imperi, amb l'ajuda de Déu. "No hi ha més Vencedor que Déu" és la divisa política dels reis de Granada, inscrita en els murs del palau de l'Alhambra: els bons creients, els musulmans, "Els formaran el partit de Déu, els guanyadors" (Q.5:56).

El segle XX va ser magre en victòries polítiques, per als musulmans. L'última potser va ser contra la segona potència mundial, la Unió Soviètica, expulsada de l'Afganistan pels rigoristes musulmans, els talibans, ajudats per l'Aràbia Saudita. Però el segle XXI comença amb una victòria emblemàtica, espectacular, contra el seu enemic principal, aliat d'Israel, la primera potència mundial, els EUA, atacats en el cor mateix

del seu imperi, Nova York i Washington, l'11 setembre de 2001. Malgrat les visions, forçosament moderades, de la premsa, escrita, radiofònica, televisual, l'atac als americans ha estat vist, per molts musulmans, especialment pels partidaris del corrent rigorista wahhabita de l'Àrabia Saudita, com un suport diví –igual com el petroli– al rigorisme moral i religiós de l'Islam. Els hi dona una esperança de triomf, dins dels avatars militars, victòries i derrotes, que Déu té previst en els seus plans, segons la sura "Els rums" ja esmentada.

La reflexió política de la pèrdua d'Al-Àndalus i de Palestina, que tant ha sobtat la premsa espanyola, és també una visió molt tradicional, tal com ho ha estudiat el catedràtic d'àrab de la Universitat Autònoma de Madrid Pedro Montàvez, en la literatura àrab contemporània. Però és una visió que la també catedràtica d'àrab Maria Jesús Rubiera Mata, de la Universitat d'Alacant, ha mostrat que li ve, al polític saudita, per influència d'un ideòleg palestí del moviment Al-Qaida: la referència és el menyspreu d'aquella civilització de la península ibèrica musulmana, que van ser frívols (amb el seu art i la seva literatura, la seva filosofia i el seu plaer de viure) i no bons musulmans. Per això l'Islam andalusí va perdre contra els cristians de la Reconquesta; com perdran els palestins, si no segueixen el rigorisme religiós de la doctrina wahhabita dels seus veïns de l'Àrabia Saudita, el rigorisme del grup Hammàs.

S'ha de saber que aquesta doctrina dels wahhabites saudites s'està expandint, després dels atemptats de l'11 de setembre. El rigorisme saudita porta al triomf econòmic: el petroli i la riquesa de l'Àrabia Saudita és el premi de Déu al rigorisme wahhabita. És també un triomf militar, primera victòria contra la primera potència mundial, a les ciutats de Nova York i a Washington, després d'haver guanyat contra la segona potència, la Unió Soviètica, expulsada d'Afganistan l'any 1994, amb el suport de l'Àrabia Saudita. I els sentiments de compassió de molts musulmans envers les víctimes nord-americanes s'han vist aviat compensats per la brutalitat dels atacs occidentals a les víctimes afganes.

Amèrica del Nord ha perdut la victòria moral, necessària per a vèncer l'islamisme agressiu, com ha fet notar Rubiera Mata.

Però aquesta visió d'Occident, inclòs l'Al-Àndalus àrab medieval, no era la visió general dels àrabs i dels musulmans del segle XX, sobretot després de la reflexió del moviment de la Nahda ("renaixença"), de finals del segle XIX.

Aquesta reflexió històrica va començar amb els turcs, després de les pèrdues de moltes regions balcàniques en mans dels cristians, des del segle XIX (Sèrbia, Montenegro, Romania, Bulgària, Grècia...). També ho van fer els musulmans de l'Índia, ocupada pels britànics i amb una independència retallada l'any 1948, amb la partició entre l'Índia i el Pakistan i amb l'ocupació índia del Caixmir musulmà. Al-Àndalus era un "paradís perdut", "paradís retrobat" quan els àrabs visitaven l'estat espanyol, i també quan pensaven en els valors de la cultura material d'Occident, que atribuïen a la cultura brillant de l'Al-Àndalus de l'època medieval que havia transmès la cultura

de l'antiguitat grecoromana, millorada, a l'occident cristià.

Aquesta reflexió històrica va fer que els àrabs, i els musulmans en general, acceptessin el pensament i les tècniques occidentals com a part del seu patrimoni cultural. Un estudi meu de l'any 1972 sobre el tractament de l'estat espanyol (l'actual i el de l'Al-Àndalus) en els llibres de text dels estudiants de Síria, completat pels de Tunísia i Algèria, mostrava bé que aquesta visió històrica impregnava tota la mentalitat àrab fins formar part de l'educació i de la formació dels estudiants, no sols dels erudits.

De l'estima de l'Al-Àndalus culte i de la Palestina culta –amb la major taxa d'escolarització del món àrab– al menyspreu perquè han perdut contra els cristians, perquè no han estat rigoristes musulmans? Aquesta mutació de les principals visions generals actuals d'aquest principi del segle XXI fa reflexionar. Especialment perquè aquestes mutacions no són mai totals, ni irreversibles.

Mikel de Epalza